

Türk toplumu yargıdan şikayetçidir. Bunun asıl sebebi ise memleketimizdeki yargılama usulünün eskimiş, faydasız hale gelmiş olmasıdır.

Halkımız televizyonda Amerikan ve İngiliz mahkemelerindeki yargılama usullerini görmekte, duruşmaları seyretmekte ve bizde neden çapraz sorgu olmadığından sürekli yakınmaktadır.

Konuyu, yüzyıllarca geriye giderek açıklayabiliriz. İnsanlık tarihinin ilk günlerinde (dönemlerinde) “itham sistemi” vardı. Sanık suçlanır. Kendisini gereği gibi ve kolaylıkla savunurdu. Suçlama olmadan dava başlamazdı. Dava yüze karşı (vişcahi) herkese (topluma) açık ve karşılıklı olurdu. Suçlayan ile suçlu arasında eşitlik vardı. Görüldüğü üzere bu usul demokrasi anlayışına uygundu.

Fakat bu dönem ortaçağda kapandı. Hakim suçlayan kişi oldu. Hem suçluyor, hem araştırıyordu. Yargılama gizli ve yazılıydı. En geçerli delil ise itirafıydı. Bunu elde etmek içinde işkence denilen araca başvuruluyor, işkence “delillerin şahı ” adını alıyordu. Böylece ortaçağda usul, “ engizisyon ” adını aldı. Oldukça uzun süre sürdü. Kilise bu usulün yararına inanıyordu.

Bundan sonra aydınlık çağ (Rönesans) geldi. Eskiye dönüş başladı. Kara Avrupası , Kanunları değiştirmeye yöneldi. Fakat kilise hukuku direnç gösteriyor, engizisyon kurallarını yenilenen kanunlarını sokuşturuyordu. Bu arada Alman usul kanunlarında bu etkiden kurutulamadı. Alman Kanunu’nu yeni anlayışta bir kanunun değil. Şiddeti azalmış bir engizisyon Alman Usul Kanunu ‘nu alarak ne yazık ki bu akıma katıldık.

Halbuki anglo-sakson hukuku ortaçağa karşı çıktı ve çapraz sorguya dayalı yeni usulleri benimsedi. Bu itibarla engizisyonun izine bu uygulamaya asla rastlanılmadı.

Bu kısa tarihçe memleketimizde şikayetlerin kaynağının ne olduğunu gösterebilir.

Halkımız televizyonda bir şeye daha dikkat etmektedir. Amerikan avukatı, duruşma salonunda hareket edebilmekte, sorguya çektiği sanığın, tanıkların, bilirkişilerin önüne kadar gelebilmekte,

hatta jüriye hitap edebilmektedir. Türk adliyesinde ise avukat önüne konulan masaya adeta çivilenmiş gibidir. Hareket etme olanağı asla yoktur. Aradaki bu farkın da geleneksel bir nedeni vardı.

Baro (Barreau) kelimesini on üçüncü yüzyılda doğdu. Bu kelime “Barre ” (Barra) kökeninden gelir. Avukatlar o dönemden evvel hareket edebiliyorlar, hatta hakim önüne kadar gelebiliyorlardı. Bu derece yaklaşılma hareket sayılırdı. Uyarılan avukatlar emri dinlemediler , yine hakim önüne gelebiliyorlardı. Nihayet avukatların önüne parmaklık (Barre) konuldu. Bir süre sonra parmaklık kaldırıldı. Avukatların önüne masa kondu. Avukatlar masanın önüne konulan masanın sınırını asla aşamadılar. Böylece parmaklık usulünün koyduğu gelenek sürdürülmüş oldu. Amerikan avukatları , ne parmaklığa , ne de geleneğe bağlı olmadılar, Aradaki fark bundan doğdu.

Bizim de usul yasamız ya tümünden değiştirilmeli veyahut şu hükmün yürürlükteki yasaya eklenmesi isabetli olacaktır.

Duruşmada sanığı, müdahili, tanıkları ve bilirkişiyi, savcı ve sanık müdafii kendileri sorguya çekerler. Eğer tarafsız icapsız bir soru yöneltirlerse hakim bunu önler. Hakim isterse duruşma salonunda dava sonunda kendi sorusunu sorabilir.

İtham memleketimizde bazı ayrıcalıklar kazanmış, hatta savcı duruşmada hakimler kurulu ile aynı seviyede tutulmuş, kürsüde yer almıştır. Sanığın müdafii kürsünün aşağısında bir yer “münasip” görülmüştür. Halbuki itham ve müdafaa eşit haklara sahip olmalı “ eşit silahla ” çarpışmalıdır. Bu itibarla sanık müdafii dahi ya kürsüde yer almalı, yahut savcı avukata eşit olarak yerde sanık müdafii karşısında yer almalıdır.

Kuşkusuz iyi bir usul uygulaması bununlar sağlanmış olmayacaktır. Sanığın duruşmadan evvel sorgulanmasında, avukat yanında bulunabilmeli, avukat olmayana mahkeme kendiliğinden müdafii tayin etmeli, müdafii davanın her safhasında “ evrakı ” inceleyebilmeli. Avukattan evrak gizlememeli, kısacası hazırlık soruşturması avukatta gizli tutulmamalıdır. Kalın sağlıcakla...